

جورج ناتانیل کرزن

ایران و قضیه ایران

جلد اول

مترجم

غلامعلی وحید مازندرانی

۱۳۹۶

فهرست

۲۴	تاریخ	۱	فصل نوزدهم: از تهران به اصفهان
۲۵	شاه عباس کبیر	۲	در راه جنوب
۲۷	پایتخت صفویه	۲	جدول ایستگاههای پستی
۳۰	نقشه شهر	۲	راههای قم
۳۱	میدان شاه	۲	۱- جاده کاروان رو قدیمی
۳۳	نقاره خانه	۳	۲- جاده اراهه رو
۳۴	مسجد شیخ لطف الله	۴	دریاچه جدید
۳۵	مسجد شاه	۵	۳- جاده پستی
۳۷	دروازه عالی قاپو	۷	قم
۳۸	قصر	۸	تاریخ
۳۹	چهل ستون	۱۰	مقبره‌های سلطانی
۴۲	ایوان	۱۰	بارگاه حضرت معصومه (ع)
۴۲	تختگاه	۱۱	تعمیرات
۴۳	نگارخانه	۱۲	شهر
۴۴	تعریف	۱۳	مردم
۴۵	عمارت‌ها و ایوان‌ها	۱۳	جاده پستی
۴۵	هشت بهشت	۱۴	کاشان
۴۷	چهار باغ	۱۵	صنایع آن
۴۹	مدرسه شاه سلطان حسین	۱۷	کاشی
۵۰	مسجد جمعه	۱۷	اهالی
۵۱	بازار	۱۷	عقرب
۵۱	تجارت	۱۸	قصر فین
۵۲	واردات و صادرات	۱۹	بندشاه عباس
۵۳	مصنوعات	۲۰	کوه‌رود (قهرود)
۵۳	اهالی و اخلاق آنها	۲۱	جاده اصفهان
۵۴	هیأت روحانی	۲۲	برج کبوتران
۵۵	قشون	۲۴	ورود به شهر

۷۱۹	علاقة انگلیس در کار ایران	۶۸۰	یزد و مشهد
۷۲۰	نفع تجارتی	۶۸۰	۱۳- خط لنگه - لارستان
۷۲۰	از لحاظ امپراتوری	۶۸۰	۱۴- خط بوشهر - شیراز - اصفهان
۷۲۱	تاریخ روابط ایران و انگلستان	۶۸۱	افزایش سریع
۷۲۳	تقسیم چهارگانه	۶۸۳	حوزه غربی
۷۲۴	خطوط تلگرافی هند و اروپا	۶۸۳	۱۵- خط محمره، شوشتر، بروجرد
۷۲۴	۱- خط عثمانی	۶۸۵	۱۶- خط بغداد، کرمانشاه
۷۲۵	۲- خط ایران	۶۸۷	ارقام تجارت ترانزیتی
۷۲۷	۳- خط روسیه	۶۸۸	۱۷- خط بغداد و کردستان ایران
۷۲۷	۴- خط جدید هند و اروپا	۶۸۹	خلاصه
۷۲۸	۵- کابل های زیر دریائی	۶۹۰	مقدار تجارت ایران و هند و انگلیس
۷۲۹	بخش هند و ایران	۶۹۱	مقدار تجارت ایران و روسیه
۷۲۹	اعضاء و چگونگی کار	۶۹۲	موانعی که در کار تجاریبگانه است
۷۳۱	تأثیر آن در ایران	۶۹۴	آینده
۷۳۴	پیشنهاد استخدام مأموران تلگراف		
	آنچه سیاستمدار و بازرگانان برعهده		
۷۳۶	دارند		
۷۳۷	سیاست بریتانیا		
۷۳۹	برتری بریتانیا در مرکز و جنوب		
۷۳۹	نفوذ انگلیس در تهران		
۷۴۱	نفوذ روسیه		
۷۴۲	وضع انگلستان در جنوب		
۷۴۳	مسئله دستگاه سفارت		
۷۴۶	موانع اصلاحات		
۷۴۹	آثار امیدواری		
۷۵۱	ترقیاتی که تاکنون حاصل شده است		
۷۵۲	جانشین		
۷۵۲	سیرت ایرانی		
۷۵۳	شتاب باتائی		
۷۵۷	فهرست نامهای کسان		
۷۷۳	فهرست نام جایها		
	فهرست قبایل و مذاهب، ادیان		
۷۹۷	و سلسله ها		
۸۰۶	فهرست کتب و روزنامه و نشریات		
		۶۸۰	فصل سی ام: سیاست انگلیس و روس در ایران
		۶۹۵	سیاست خارجی ایران و افغانستان
		۶۹۷	عثمانی
		۶۹۸	روسیه و انگلستان
		۶۹۹	پیش آمدی برگفتارسیاست دو رقیب
		۷۰۰	ربودن خاک ایران از طرف روسیه
		۷۰۱	تفوق در حوزه شمال و شمال غربی
		۷۰۲	وضع کار در شمال شرقی
		۷۰۳	فتح ترکمنستان
		۷۰۴	اثر خط آهن ناحیه ماوراء بحرخرزر
		۷۰۵	خلاصه وضع روسیه
		۷۰۶	نقشه های تجاوز
		۷۰۸	برگه ای از روزنامه نووورمیا
		۷۱۰	خدمات روسیه نسبت به ایران
		۷۱۰	تأیید رسمی
		۷۱۱	چشم داشتی بر خلیج فارس
		۷۱۲	تاکتیک آنها
		۷۱۴	عقیده سابق ایرانیان
		۷۱۴	رویه روسیه درقبال اصلاحات داخلی
		۷۱۶	وسعت طلبی ارضی دلیل ندارد
		۷۱۸	نقشه هایی راجع به خلیج فارس
		۷۱۹	ناتوانی ایران

فصل اول

پیش گفتار

منظورهای سه گانه از تألیف این کتاب - معنی قضیه ایران - اهمیت آن از لحاظ امپراتوری هند - تاریخ و جغرافیا - مسافرت - ارتباط ملت ایران با ما - درام تاریخ ایران - روابط ایران و انگلستان - مراحل چهارگانه مسافرت ، خراسان و ایالات مجاور. ایالات مرکزی و بناهای قدیم، ایالات جنوبی غربی، خلیج فارس - شرق تغییر ناپذیر - گیرندگی پایدار آن - فرق بین مشرق و مغرب زمین - افراط و تفریط در ایران - تناقض طبیعی - کیفیات زندگی - سفر نامه ها - تقسیم آنها از لحاظ دوره - قرن هجدهم - قرن نوزدهم - درجات ارزش این سفرنامه ها.

«چیزهایی را که باید دید و قابل ملاحظه است ، دربار شهریاران است خاصه وقتی که به سفر بار حضور می دهند و محاضر شرع هنگامی که برای شنیدن برافعات تشکیل می شود و همچنین مجامع دینی و کلیساها و دیرها با عماراتی که در آنها موجود است و برج و باروهای شهرها و بلاد و همچنین بندرگاهها و باراندازها و ابنیه قدیمی و آثار ویران و کتابخانه ها و مدارس و مجالس بحث و درس اگر وجود داشته باشد و کشتی رانی و کشتی ها و منازل و باغ های دولتی و تفریح گاه مجاورشهرهای بزرگ و زرادخانه و کارخانه اسلحه سازی و مخازن و صرافی و بورس ها و انبارهای کالا و تمرین سوارکاری و نیزه بازی و مشق دادن

سربازان و مانند آن و نمایش‌های خنده‌داری که مورد علاقه طبقه بالاتر است و انبار جواهرات و جامه‌های فاخر و تصاویر ظریف و اشیاء نادر و بطور خلاصه هرآنچه قابل تذکار است. « باکن (فرنسیس) ^۱ از مقاله ۱۸ در باب سیر و سفر. » منظور سه گانه از تألیف این کتاب - پیش از آنکه به شرح داستان خویش بپردازم می‌خواهم در این فصل پیش‌گفتار، منظوره‌های سه گانه‌ای را که در ذهن دارم برای خوانندگانم روشن سازم و شاید بهترین راه توضیح غرض اصلی این تألیف هم آن باشد که چند سطر اول نخستین نامه خود را که از ایران برای روزنامه « تایمز » نوشتم در اینجا بیاورم :

« مسافرت پادشاه ایران به انگلستان در سال ۱۸۸۹ و استقبال رسمی و عمومی که در سراسر کشور از اعلیحضرت شده است علاقه نسبت به مملکت ایران و قضیه ایران را که در اثر دور افتادگی قلمرو شاه و بی‌اعتنائی روز افزون مردم انگلیس راجع به مسائلی که در حیطه اطلاع مستقیم ایشان نیست و به همین مناسبت هم در سال‌های اخیر رو به سستی نهاده بود تجدید نمود. توجهاتی که به منظور تأثیر در خاطر شاه خواه از لحاظ منابع قدرت و خواه به عنوان علاقه دوستانه انگلستان ابراز شده حاکی از این بود که پادشاه ایران را به مراتب برتر از یک فرمانروای متنفذ و جالب نظر شرقی که هم واجد ذوق و علاقه سیر و سفر خارجه و هم از این لحاظ که تازه‌ترین قهرمان اجتماعی سزاوار تحسین بوده است نگریسته‌اند. عامه مردم توجه وافی به این نکته نداشته‌اند که در این کار موجباتی برتر از سیاست عادی در میان بوده است و اینکه اعلیحضرت که در هنگام ورود از طریق رودخانه « تیمز » بوضع با شکوهی استقبال و در عمارت شهرداری لندن (گیلدهال) مورد پذیرائی شایان واقع شده و مراکز عمده صنعتی سراسر کشور را بازدید کرده‌بود هم متحد و همدست ملت ماست و هم رکن معتابهی در پی ریزی خط مشی سیاست ما در مشرق زمین است. حتی در نظر کسانی که راجع به سیاست امپراتوری توجه کافی ندارند نیک عیان بوده است که ایران سرزمینی است که بازار وسیع و سود -